

עדויות על רצח יהודים

בלוויית [מנהל העבודה הגרמני, הוברט] מנניקס נסעתי לאתר הבניה וראיתי בקרבתו ערימות אדמה באורך 30 מטר ובגובה של 2 מטר. לפניהן עמדו כמה משאיות ומהן הריצו מיליציונרים אוקראינים, בפיקוח אנשי אס-אס, אנשים המיליציונרים שימשו משמר למשאיות והובילו את האנשים לבורות. לכל האנשים היו, בהתאם לתקנות לגבי יהודים, טלאי צהוב מאחור ומלפנים על בגדיהם, כך שהוכר שהם יהודים.

מנניקס ואנוכי הלכנו ישר לבורות. לא עכבו בעדנו. כעת שמעתי ירי תכוף מנשק, שבא מאחורי אחת הערימות. היורדים מהמשאיות – גברים, נשים וילדים מכל הגילים. על פי דרישת איש האס-אס שהחזיק בידו פרגול, נאלצו להתפשט ולסדר את בגדיהם העליונים, התחתונים והנעליים במקומות שנקבעו. ראיתי ערימה של 800 או 1000 זוגות נעליים וכן ערימה גדולה של לבנים ובגדים. ללא צעקות או בכי התפשטו האנשים, נעמדו בקבוצות, לפי משפחות, התנשקו ונפרדו וחיכו לרמז מצד איש האס-אס שעמד על סף הבור ופרגול בידו. עמדתי כרבע שעה ליד הבור ולא שמעתי תביעות או בקשות לחוס על חייהם. הסתכלתי במשפחה בת שמונה נפשות. איש ואישה כבני חמישים וילדיהם בני שנה, שמונה ועשר, ושתי בנות מבוגרות בנות עשרים – עשרים וארבע, אישה זקנה ששערותיה לבנות כשלג החזיקה בזרועותיה את הילד בן השנה ושרה לו משהו וליטפה אותו. .. בני הזוג הסתכלו בכך בדמעות בעיניהם. האב החזיק בידו של בן העשר, הרגיע אותו והילד נלחם בדמעותיו. האב הראה באצבע לשמיים, ליטף את ראש הילד ונראה שהסביר לו משהו. עתה קרא איש האס-אס שלייד הבור לחבריו. אלה הפרידו עשרים איש והובילום אל מאחורי הערימה. בקבוצה זאת היתה המשפחה שעליה דיברתי... הלכתי מסביב לערימה ועמדתי ליד הבור העצום. צפופים ולחוצים שכבו שם האנשים ורק ראשיהם נראו. כמעט מכל הראשים זרם הדם. חלק מהירוים עדיין זעו... הבור היה מלא כדי שלושה רבעים. על פי הערכתי כבר שכבו בו כאלף איש. הסתכלתי בחייל. זה היה איש אס-אס והוא ישב על שפת הדופן הצרה של הבור, על האדמה, כשרגליו תלויות מטה. על ברכיו היה מונח תת מקלע והוא עישן סיגריה. האנשים העירומים ירדו במדרגות שנחפרו בקיר הבור, דרכו על ראשי השוכבים עד למקום ששם ציווה עליהם איש האס-אס לגשת, ונשכבו על המתים או על אלה שעדיין חיו. אז נשמעה סדרת יריות. הסתכלתי לתוך הבור וראיתי את הגופות זעות, ואת הגופות למטה, ששכבו ללא תנועה. מעורף הראשים זרם הדם.

מעדותו של המהנדס הגרמני הרמן פרידריך גראבה, ראש החברה "יונג" באוקראינה, על שראה ב-5.10.1942 בדובנה, ווהלין. העדות ניתנה בפני בית הדין הבינלאומי הצבאי בנירנברג.

בתוך שמואל ספקטור, **שואת יהודי ווהלין**, ע' 146-147

בבורות הוכרחו היהודים לשכב אפיים ארצה, זה לצדו של זה. הם נורו מטווח קצר – בבורות הקטנים עמדו היורים על שפתיהם, ואילו בגדולים הם ירדו לתוכם וירו בעורפם של הקרבנות ביריות בודדות מתת מקלעים. הקרבנות הבאים הוכרחו לשכב, תוך ניצול החלל שהתפנה, על אלה שנורו לפניהם זה עתה. למוגבלים בהליכתם, לזקנים וילידים סייעו בירידה לבורות יהודים חסונים. הם הושכבו על גבי הגוויות ולאחר מכן ירו בהם הזקיפים שעמדו על הגופות. בדרך זו נתמלאו הבורות בזה אחר זה.

משפט ריגה, 9/72 (50), פס"ד מ-23 בפברואר 1973, ע' 69-73.

[האופטמן (סרון) ד"ר שולץ די בואה] יצא לסייר במכוניתו כדי לבדוק כבישים וגשרים. תוך כדי כך שמע יריות מקוטעות שנמשכו ללא הפסק. הוא נסע לאותו כיוון, מצא תחילה ערמה גדולה של בגדים ובהמשך הדרך הבחין בטור מתפתל של אנשים, נשים, ילדים וזקנים שעמדו בתחתוניהם. ראשו של הטור הסתיים בחורשה, ליד קבר המוני. הראשונים נאלצו לקפוץ לתוך הבור והומתו מיריית אקדח בראשיהם.

שישה אנשי אס-אס היו עסוקים במלאכה מבעיתה זו. הקרבנות היו שלווים, כאנשים שהשלימו עם גורלם. לא נשמעו צעקות, רק התייפחויות חרישיות, בכי ומילים מרגיעות שנאמרו לילדים.

הנס הולצהאמר, 28 במאי 1980

בתוך ג'רלד פלמינג, **היטלר והפתרון הסופי**, ע' 10-20

היהודים האלה הובלו ליער בהוראתו של [סמל] שטיינמץ. הלכנו עם היהודים. אחרי מאתיים מטרים בערך, הורה שטיינמץ ליהודים לשכב על הקרקע זה בצד זה. ברצוני לציין בשלב זה שהיו שם רק נשים וילדים. אלה היו בעיקר נשים וילדים כבני שתים-עשרה... הייתי צריך לירות באישה זקנה, בת יותר משישים. אני עוד זוכר שהאישה הזקנה ביקשה ממני לעשות את זה מהר... השוטר קוך היה לידי. הוא ירה בילד קטן, בן שתים-עשרה אולי. אמרו לנו במפורש להחזיק את קנה הרובה במרחק של עשרים סנטימטרים מהראש. קוך לא עשה את זה כנראה, כי כשעזבנו את אתר ההוצאה להורג, צחקו ממנו האנשים האחרים, בגלל החתיכות ממוחו של הילד שעפו על נרתיק האקדח שלי ונדבקו אליו.

בתוך דניאל יונה גולדהאגן, **תליינים מרצון בשירות היטלר** (ידיעות אחרונות, 1998) ע' 219

אתמול בלילה נורו למוות 150 יהודים מהכפר הזה, גברים, נשים וילדים. היהודים מושמדים כולם. [...] דמם של היהודים הותר... לא נותר לי אלא לתת ליהודים עצה ידידותית: אל תביאו עוד ילדים לעולם הזה. כבר אין להם עתיד.

איש גדוד המילואים ה-105 של המשטרה במכתב למשפחתו, יולי 1941.

בתוך כריסטופר בראונינג, **הדרך אל הפתרון הסופי**, ע' 290-291

15 באוקטובר 1942

אתם יכולים לסמוך על אבאל'ה שלכם. הוא חושב עליכם כל הזמן ואינו יורה בצורה מופרזת. ...

19 באוקטובר 1942

אמא יקרה, ילדים יקרים,
... הייתי אומר שזו חולשה לא לעמוד במראה של אנשים מתים. הדרך הטובה ביותר לעמוד בכך היא לעשות זאת לעתים קרובות יותר. ככה זה הופך להרגל...
אנו חדורי אמונה בפיהרר שלנו, והיא המפיחה בנו כוח לבצע תפקידים קשים וכפויי טובה. ...
אתם ראויים לאיחולי הטובים ביותר ולמלוא אהבתי, אבא שלכם.

קרל קרצ'מר, קצין מפקדה באיינזצגרופה C, מכתב באוקטובר 1942 לאשתו ולילדיו.

מתוך

E. Klee and W Dressen (eds.), **The Good Old Days: The Holocaust as Seen by its Perpetrators and Bystanders**, N.Y.: Konecky & Konecky, 1991, pp 297-296 ,171 ,167 ,164-163

כשהגיעה המשאית הראשונה [של הקרבנות] היד רעדה לי קצת, אבל מתרגלים. כשהגיעה המשאית העשירית כבר כיוונתי בשלווה גדולה יותר ויריתי בבטחון בנשים, בילדים ובתינוקות הרבים מתוך ידיעה שגם לי יש שני תינוקות בבית והאספסוף הזה היה עושה להם אותו דבר, אם לא משהו גרוע פי עשרה... תינוקות עפו בקשת רחבה ואנחנו ירינו בהם כשעוד היו באוויר, לפני שנפלו לבור ולמים. רק להיפטר מהחלאה הזאת, שגררה את כל אירופה

למלחמה ועדיין מסיתה באמריקה. ... אני כבר מצפה לכך, בעצם, ורבים אומרים כאן שאחרי שנחזור הביתה יגיע התור של היהודים שלנו. האמת היא שאסור לי לספר לך הכל.

ולטר מטנר (Mattner) במכתב לאשתו שבויינה, 10.10.41
בתוך כריסטופר בראונינג, **הדרך אל הפתרון הסופי**, ע' 340

אינני יודע אם גם אתה, אדוני האלוף-משנה, פגשת טיפוסים כאלה מפחידים של יהודים בפולין. אני מודה לאלילת המזל שלי על כך שרק עתה נתקלתי בגזע מעורב זה כפי שהוא. בעתיד, אם ייטיבו עמי החיים, יהיה לי מה ללמד את ילדי. רבים מהיהודים שנתקלתי בהם היו חולים במחלות מין, נכים ומפגרים. זה דבר רגיל אצלם... הם לא היו יצורי אנוש אלא קופים... אנו צועדים קדימה ללא נקיפות מצפון.

פריץ יקוב, מפקד תחנת ז'נדרמריה,

בתוך

**The Good Old Days: The Holocaust as Seen by its
Perpetrators and Bystanders**, N.Y.: 1991, pp. 295, 159-158

בתוך **"בלי יוצאים מן הכלל?"**, חלק ב' (יד ושם, בית הספר המרכזי להוראת
השואה) ע' 4